

Åke står på barrikaderna mot skarven

– Mer äggprickning och skydds

Vartefter träden dött och rasat på Stora Äggskäret har skarven alltmer övergått till att häcka på marken. Det underlättar prickningsarbetet.

2–2, 4–4, 3–3...

Siffrorna ekar som i en bingo lokal.

– Dagens vinnare är de tusentals fiskar som vi räddar från att bli uppätta eller infekterade av bitskador, säger Åke Thudén, som deltar i årets första äggprickning av skarvägg i Stockholms skärgård.

Siffrorna anger det antal ägg som prickats i varje skarvbo, och som repeteras av protokollföraren.

I år kom Länsstyrelsens beslut om skydds jakt i grevens tid. Mindre än två dygn efter beslutet genomförs den första äggprickningen i tre skarvkolonier i länets södra skärgård.

– Man kan säga att vi hittills har fört en ojämn kamp mot skarvens ökningstakt, säger Åke Thudén, och jag är väldigt förvånad över att opinionen för att rädda skärgårdens känsliga fiskbestånd inte är starkare.

För fisketillsynsman Åke Thudén är scenariot kristallklart; den kinesiska mellanskarven är främsta orsaken till att abborre, gädda, gös och andra arter har försvunnit från delar av skärgården och att det inte längre är meningsfullt att sportfiska.

Åke Thudén är nog med den zoologiska systematiken. Det är den från början inplanterade kinesiska mellanskarven som invaderat Sverige de senaste femton åren. Och det är den rasen som nu äter upp ungefär 20 miljoner kilo fisk om året. Varje vuxen skarv äter närmare hundra kilo fisk under den tid på året de befinner sig i häckningsområdet och i svenska vatten.

I Stockholms län har tillväxten dock planat ut de senaste fyra-fem åren, efter det att kurvan stigit brant från 1994, då den första kolonin etablerades, till att det fanns 2 000 par vid sekelskiftet och 6 000 par 2006.

– Är någon förvånad att skarvens ökningstakt stannat av, säger Åke Thudén med en retorisk fråga. Elementär ekologi säger att en art ökar exponentiellt till dess att den förbrukat sin egen födobas. En vuxen skarv har hög ämnesomsättning och behöver mer än ett halvt kilo fisk om

dagen för att vara nöjd. Och när ekosystemet inte längre kan producera så mycket mat avstannar beståndets tillväxt.

Åke Thudén driver kampanj mot skarven. Han följer den politiska och den vetenskapliga utvecklingen, sammanställer information och bombar medier och politiker med e-post.

Symbolfråga

På de motsatta barrikaderna står ornitologerna, eller, som Åke uttrycker det, en liten, högljudd, aktiv och inflytelserik fraktion av ornitologer som gjort skarven till sin viktigaste symbolfråga för fåglarnas kamp mot mänskligheten.

Kampen pågår både ute i naturen och i cyberrymden.

– Det startades ett upprop mot skarven och skarvpolitiken på Internet, men fågelaktivisterna är där och saboterar, ständigt och dygnet runt, med ”odemokratiska metoder mot yttrandefriheten”, som Åke Thudén uttrycker det.

jakt krävs för att rädda fisken

– Värst av allt kanske ändå är passiviteten hos alla dem som borde stå på vår sida. Sportfiskeförbundets rädsla för att stöta sig med miljörörelsen, och deras officiella hållning att ligga lågt, anser jag vara ett fegt svek mot framtidens fiske. Däremot har de flesta enskilda sportfiskare, liksom jag själv, sedan länge insett vad som händer med fiskbestånden.

Åke behöver ingen räknedosa för att lägga fram skarvens konsumtion i Sverige, 20–25 miljoner kilo fisk om året, är inte ifrågasatt. Att det är mer än vad hela det svenska sport- och fritidsfiske, plus allt kustnära yrkesfiske, fångar sammanlagt är heller inget kontroversiellt påstående. Tvistefrågan gäller i vilken grad skarvens predation påverkar fiskbestånden i stort. För Åke är det självklart att fiskbestånden påverkas på ett förödande sätt, men det saknas fortfarande vetenskapliga belägg för sambandet. Det finns ingen publicerad forskning som visar att det finns en direkt koppling mellan skarvens fiskkonsumtion och fiskbeståndens tillbakagång, och så länge det inte finns vetenskapligt grundade bevis kan man, enligt skarvens tillskyndare, heller inte utesluta andra orsaker.

På barrikaderna står alltså skarvens motståndare, som idag inte ens har fiskets samtliga organisationer bakom sig, mot tunga delar av miljörörelsen, som åtnjuter stort förtroende i samhället. Den styrkebalansen gör politikerna osäkra.

Fick "kalla fötter"

Osäkerheten avspeglar sig även i Länsstyrelsens hantering av ansökan om skydds jakt. Beslutet drog ut på tiden och fattades först den 3 maj, då många skarvhonor redan värpt färdigt. Senare i maj fick Länsstyrelsen kalla fötter och drog in prickningstillståndet, då det påstods att prickning skett av ägg där embryona kommit långt i utvecklingen. Det uppstod en debatt om huruvida ett fågelägg är en levande varelse som bör åtnjuta större skydd än ett

På den trädlösa ön Skorvan fanns 507 bon vid prickningen 2011, en ökning jämfört med 2010 då det fanns 345 bon.

Att pricka äggen i trädbon är mer tidsödande än i markbon. Åke Fjårdhäll är skärgårdsföretagare och rädd om fiskbestånden.

människofoster före 22 veckors ålder.

Två dagar efter det att tillståndet beviljats, efter skyndsamma förberedelser, tar Stock-

holms Stads tillsynsbåt kurs på Stora Äggskäret, en av de tidigaste kolonierna i länet där det fortfarande finns trädrester med bon kvar. Vartefter träden

rasar bygger fåglarna sina bon på marken.

Sex man deltar i dagens insats, alla frivilliga men med anknytning till sport- eller yrkesfis-

Den kinesiska mellanskarven har införts till Europa. Första kolonin i Stockholms skärgård etablerades 1994. Idag finns cirka 30 000 vuxna fåglar som konsumerar omkring tre miljoner kilo fisk, vilket motsvarar en stor del av fiskbiomassans årliga tillväxt.

Egen-bok

ket eller fiskevattenägarna. Alla som deltar måste vara namngivna i Länsstyrelsens beslut.

Protokollet förs mestadels av Gunnar Berglund, fiskeriassistent vid Stockholms Stad. Sifforna ekar över ön. Det är nollor, ettor, tvåor, treor och fyror, ibland någon femma. En femma innebär att det ligger sex ägg i samma bo och att fem av dem just har prickats. Ett orört ägg måste alltid lämnas kvar, enligt Länsstyrelsens villkor.

Oljeringen förbjöds

Fram till ifjol tillät Länsstyrelsen en annan metod, oljering, vilket innebär att äggen doppas i blåfärgad vegetabilisk olja. Oljan hindrar syrediffusion genom skalet.

– Oljeringen var en väldigt praktisk metod, säger Åke. Vid efterkontrollen visade det sig dock att i vissa bon samtliga ägg blivit oljerade. En förklaring kan vara att den ruvande fågeln genom att röra sig i boet överför oljan från de behandlade äggen till det orörda ägget. Men den troligaste förklaringen är att det obehandlade ägget varit förstaval för kråka, trut eller någon annan "äggjuv" i fågelvärlden.

I vilket fall som helst gav länsstyrelsen i år bara tillstånd till prickning, vilket innebär att man sticker hål på ägget så att utvecklingen från gula till fågelfoster avbryts.

I en markkoloni hinner en person att pricka ett par bon i minuten, åtgärdade bon markeras med en kvist. Det har nyligen regnat så lukten är inte så bedövande som den kan vara i en skarvkoloni. Men marken har ändå hunnit torka, så man slipper klafsa runt i en upplöst gegg av träck, halvsmälta spyor och nedbrutna vegetationsrester.

Kort sagt är arbetsvillkoren drägliga idag.

Trädbona tar lite längre tid och kräver stege. Men de döda eller döende träden är bräckliga och om något bebott träd skulle rasa riskerar man inte bara att skada sig själv; det kan också leda till en polisanmälan för olovlig åverkan i en fågelkoloni.

Sammanställningen från Stora Äggskäret visar att 297 bon har iakttagits och att 597 ägg blivit prickade. Varje bo innehöll i genomsnitt tre ägg, inräknat det ägg som sparats. 2010 fanns 154 bon på Stora Ägg-

skäret och kolonin har alltså nästan fördubblats i år.

Nästa koloni, på Fälöv, bestod i år av 60 bon, med sammanlagt 229 ägg varav 169 prickades. Här fanns alltså i genomsnitt 3,8 ägg per bo. Även här hade antalet bon ökat, från 49 år 2010.

Största kolonin för dagen var Skorvan med 507 bon och 1 321 prickade ägg, även här noterades en ganska rejäl ökning från fjolårets 345 bon.

Däremot var den fjärde kolonin, Vämklubben övergiven i år; i fjol fanns 47 bon.

– Dagens siffror tycks tyda på att ökningen tagit fart igen, men fyra kolonier är för få för att kunna dra några säkra slutsatser. Vi får vänta på Skärgårdsstiftelsens årliga sammanställning, som görs när skarvarna har häckat färdigt och lämnat kolonierna.

Avstyrkte ansökan

Länsstyrelsens beslut för 2011 ger tillstånd till äggprickning i sex kolonier i Östersjön. Övriga 19–20 kolonier är fredade. I varje koloni får ingrepp göras i högst 500 bon, i praktiken betyder det bon där det finns minst två ägg.

Några remissinstanser fick yttra sig till Länsstyrelsen över beslutet om äggprickning och skydds jakt. Stockholms ornitologiska förening har avstyrkt alla tillstånd och vill att ansökningarna ska behandlas med utgångspunkt i de fakta som finns om skarvens effekt på fisket, och att det inte finns några sådana påvisbara effekter. Man är också orolig för att eventuell häckande berguv kan störas. StOF har även anfört flera formella invändningar mot ansökningarna, och man anser att skarven i huvudsak har positiv inverkan på skärgårdens fauna och flora.

Så långt från varandra står alltså parterna i den känsloladdade skarvdebatten.

– Det som syns ovanför vattenytan och på öarna där skarven häckar är egentligen sekundärt, säger Åke Thudén. Men debatten är svår att föra när skarvens försvarare rör ihop begreppen. Det viktiga är att inte ge upp och att inte sluta anstränga sig. Om ingen protesterar kan politiker och allmänheten förledas att tro att allt är bra och i sin ordning här ute i skärgården. Men det är det inte.

För Åke Thudén är sambandet mellan skarvens invasion och fiskbeståndens kraftiga nedgång kristallklart.

– Ekosystemet kanske klarar två-tre skarvkolonier i Stockholms skärgård, inte som idag 24 kolonier.

Jordbruksverket